

تجلی نور در هنرهای سنتی ایران

نوشته: دکتر حسین یاوری

سوره مهر
روستای سرسبز

پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی

تجلی نور در هنرهای سنتی ایران

نویسنده: دکتر حسین یاوری

طراحی جلد: صفالدین امامی

لیتوگرافی: کاوه نو

چاپ و صحافی: چاپ سوره

چاپ اول: ۱۳۸۴

شمارگان: ۲۲۰۰ نسخه

شابک: ۷ - ۹۶۹ - ۳۷۱ - ۹۶۳

نقل و چاپ نوشته‌ها منوط به اجازه رسمی از ناشر است.

یاوری، حسین. ۱۳۳۵ -

تجلی نور در هنرهای سنتی ایران / نوشته حسین یاوری. - تهران: سوره مهر (جورده هنری سازمان تبلیغات اسلامی)، ۱۳۸۴.
ص: مصور.

ISBN: 969 - 471 - 884 - 7

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص: ۲۱۶.

۱. هنر ایرانی. ۲. صنایع دستی. - ایران. الف. شرکت انتشارات سوره مهر.
بد عنوان.

۷۰۹ / ۵۵

۷۲۸۰ / ۲

۸۳ - ۳۵۱۹۹ م

کتابخانه ملی ایران

نشانی: تهران، خیابان حافظ، خیابان رشت، کوچه جمشید جم، شماره ۷۲.

صندوق پستی: ۱۱۴۲ - ۱۵۸۱۵

تلفن: ۶۳۴۵۸۲۸ • نمابر: ۶۳۴۹۹۲۷

تلفن مرکز پخش: ۵ - ۶۳۶۰۹۹۳

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار.....
۹	مقدمه.....
	فصل اول:
۱۱	خوشنویسی.....
	فصل دوم:
۲۹	نگارگری و هنرهای مرتبط (تذهیب، تشعیر، نقاشی ایرانی و گل و مرغ سازی).....
	فصل سوم:
۶۹	فلزکاری و هنرهای مرتبط با فلز.....
	فصل چهارم:
۹۵	هنرهای چوب.....
	فصل پنجم:
۱۲۱	بافته های داری.....
	فصل ششم:
۱۴۳	سفال، کاشی و سرامیک.....
	فصل هفتم:
۱۵۹	نساجی سنتی.....
	فصل هشتم:
۱۹۱	صحافی و تجلید.....
	فصل نهم:
۲۰۳	شیشه گری و هنرهای مرتبط با شیشه.....
۲۱۶	کتابنامه.....

هو اللطيف

لطف بیکران حضرت حق، این افتخار بزرگ را نصیب حقیر گرداند تا به درخواست مسئولان محترم پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی، بخشی کوچک از تلاش بزرگ و سترگ هنرمندان عرصه هنرهای سنتی ایران - سرزمینی که به واقع باید آن را ام‌القراء جهان اسلام و الهی‌ترین سرزمین جهان نامید - را به وصف آورم.

هر چند که مجموعه حاضر دارای نکث و کاستی بسیار است و هرگز نمی‌تواند حتی بخشی از تلاش مؤمنانه و رنج مقدس هنرمندان هنرهای سنتی کشور، که با اخلاص کامل و پیوسته و مستمر در خلق آثار باارزش و ماندگار می‌کوشند را به ثبت رساند، اما برای همین مختصر که آن هم با لطف سرشار «او» فراهم آمده است، خاضعانه‌ترین مراتب سپاس را به محضرش تقدیم می‌دارم و با قدردانی از تلاش همه عزیزانی که موجبات چاپ و انتشار این مجموعه را مهیا ساخته‌اند، آرزو دارم تا در ادامه راه نیز بتوانم خادمی کوچک در عرصه بزرگ هنرهای سنتی ایران باشم تا اگر عمری باشد و همچنان از مرحمتش برخوردار، در حدّ وسع و به قدر لیاقت باز هم جلوه‌های دیگری از زلال‌ترین هنر این مرز و بوم را به رشته تحریر و توصیف درآورم. در کتاب حاضر، توضیحاتی پیرامون خوشنویسی، نگارگری و هنرهای مرتبط، فلزکاری و هنرهای مرتبط، هنرهای چوب، بافته‌های داری، سفال و کاشی، نساجی سنتی، صحافی و تجلید و شیشه‌گری و هنرهای مرتبط، با عنایت به موضوع و در ارتباط با جلوه‌هایی که برخاسته از اعتقاد هنرمندان مؤمن عرصه هنرهای سنتی است به محضرشان تقدیم می‌شود، امید آن که مورد قبول افتد.

مقدمه

براساس آخرین تعریفی که توسط گروه هنرهای سنتی فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران به عمل آمده است: «هنرهای سنتی، هنرها و صنایع بدیعی است که جوهر آن برگرفته از مبدأ وحانی و دارای صورتی متناسب با آن گوهر است و تأسیس آن به نحوی به اولیاء دین و یا تجلیات باطنی هنرمندان مربوط می‌شود و طی قرون متمادی از طریق هنرمندان و هنروران با حفظ آداب معنوی، سینه به سینه به عنوان میراثی گرانقدر به ما رسیده است، هنرهایی که افزون بر اصول ثابت، دارای فروع متغیری است که سبب تطبیق آن با شرایط هر دوره شده است».

با عنایت به تعریف ارائه شده و با مروری بر تاریخ هنر ایران از دورترین زمانها تا به امروز، مشخص می‌شود که هنرهای سنتی ایران، مجموعه هنرهای اصیل، بومی و مردمی کشورمان است که ریشه‌های عمیق و استوار در آداب، رسوم، سنن، عادات و اعتقادات و در مجموع فرهنگ این مرز و بوم دارد و همواره تأمین‌کننده بخشی از نیازهای روزمره بوده و با فرهنگ معنوی جامعه ارتباط تنگاتنگ دارد. هنرهای سنتی ایران یکی از مظاهر تمدن غنی ایران است که تفکر، علم و تلاش مؤمنانه همراه با رنج مقدس هنرمندان و هنروران را سینه به سینه از خلال تاریخ به عصر حاضر منتقل کرده تا یادگاری از مقام رفیع و روح لطیف انسان در وقت گفتگو و مغالزه با حق باشد.

ظهور دین مبین اسلام با رسالت پیامبر نور و رحمت (ص) و کتاب آسمانی قرآن کریم، رایحه دل‌انگیز معرفت و کمال حق‌جویی را به شامه دل‌باختگان آن هدیه کرد و از این رهگذر هنرمندان هنرهای سنتی ایران که پاسداران راستین مردمی‌ترین هنر این مرز و بوم از سپیده دم تاریخ تا به امروز بوده‌اند، هنرشان را آن چنان تعالی بخشیدند که در هیچ دوره‌ای از تاریخ بشری سابقه‌ای نداشته است.

امروزه نیز هنرمندان عرصه هنرهای سنتی ایران از خوشنویسی - که هنر علی‌الاطلاق است - تا فرش - که شریف‌ترین هنر سنتی است - و تا منبت و معرق - که کمال ظریف‌اندیشی و معرفت را به نقش می‌آورد - و تا سفال - که آشنا‌ترین هنر با انسان و ذات حق جوی اوست - و... با تواضع و فروتنی بی‌نظیر و درخور تحسین و در کمال ارادت و اخلاص به منبع وحی و منشأ همه زیبایی‌ها و خوبی‌ها و با توسل به کتاب مبین و ائمه اطهار (س) تلاش مؤمنانه خود که همان رنج مقدس و تمام عیار از عبادتی خالصانه است را به محضر هنردوستان تقدیم می‌دارند که بدون تردید برای رضایت خاطر حق تعالی بوده است و بس. امید آن که این عرصه از هنر همواره پررهور و پررونق بماند. انشاءالله.